

NEKE SOCIODEMOGRAFSKE VARIJABLE, RAZREDNA OKOLINA UČENJA I OBRAZOVNI USPJEH SREDNJOŠKOLACA U RELACIJI S NJIHOVIM ŠKOLSKIM SAMOPOIMANJEM

TOMISLAV GRGIN
IZABELA CVEK-SORIĆ
Filozofski fakultet u Zadru
Faculty of Science and Arts in Zadar

UDK/UDC: 37.015.3
Izvorni znanstveni rad
Original scientific paper

Primljeno: 1993-09-06
Received

Skupina od 122 polaznika drugog razreda srednje škole najprije je ispitana ROU-upitnikom koji mjeri dvije dimenzije razredne psihosocijalne okoline učenja: dimenziju individualizacije i osobna razvoja te dimenziju zadovoljstva odnosima u razredu, a zatim JUŠ-upitnikom čije skale mjere kako opće tako i specifično školsko samopoimanje. O svim tim ispitanicima prikupljeni su ovi sociodemografski podaci: o spolu, zatim o stalnom mjestu prebivališta, o obrazovnom statusu oca i majke, te o stručnom usmjerenju u školovanju. Evidentirane su im i ocjene godišnjeg uspjeha, kao i ocjene uspjeha u ovim relevantnim predmetima: materinskom jeziku, stranom jeziku, povijesti, matematici i fizici.

Rezultati stupnjevite regresijske analize pokazali su da su se među analiziranim varijablama javile kao prediktivne u odnosu na opće školsko samopoimanje ispitanika jedino ove varijable: mjesto stalna prebivališta, ocjene iz materinskoga jezika i matematike kao i dobivene mjere razredne dimenzije individualizacije i osobna razvoja; one zajedno objašnjavaju 42 posto varijance općeg školskog samopoimanja. Varijancu specifična školskog samopoimanja u jezično-povijesnim predmetima objašnjavaju, i to u iznosu 50 posto, ove prediktivne varijable: varijabla spola, zatim ocjene iz materinskog jezika, stranog jezika, povijesti i matematike kao i dobivene mjere razredne dimenzije individualizacije i osobna razvoja. Značajnim prediktorima koji objašnjavaju 61 posto varijance specifična školskog matematičko-fizikalna samopoimanja pokazale su se varijable: stručno usmjerenje, ocjene iz povijesti, matematike i fizike te mjere razredne dimenzije individualizacija i osobna razvoja.

UVOD I PROBLEM

Ispitivanjem nekih sociodemografskih varijabli kao što su spol, mjesto stalna prebivališta, obrazovni status oca i majke te stručno usmjerenje srednjoškolaca u odnosu na mjere njihova, kako općeg (u svim predmetima) tako i specifična (predmetna) školskog samopoimanja, došlo se do podatka da među tim varijablama postoji vrlo slaba ili nikakva povezanost (G r g i n , 1990). U jednom se drugom ispitivanju na temelju dobivenih rezultata ustvrdilo da se nešto viša korelacija nalazi između mjera različitih dimenzija razredne psihosocijalne okoline učenja srednjoškolaca i njihova općeg, ali ne i specifična, školskog samopoimanja (G r g i n , 1991). Ipak, relativno najviša povezanost dobivena je u ispitivanju relacije mjera kako općeg tako i specifična školskog samopoimanja srednjoškolaca i njihova obrazovna uspjeha izražena tradicionalnim ocjenama (G r g i n i L a c k o v i ć - G r g i n , 1989).

Premda bi se iz spomenutih nalaza moglo zaključiti da bi u odnosu na opće i specifično školsko samopoimanje srednjoškolaca njihove ocjene obrazovna uspjeha mogle imati bolju prediktivnu vrijednost nego sve ostale proučavane varijable, ipak u tim ispitivanjima dobiveni rezultati upućuju na oprez, i to s obzirom na činjenicu da su sve proučavane varijable bile makar u nejednakoj ali ipak međusobnoj korelaciji. Stoga se činilo uputnim poduzeti takvo ispitivanje čiji će rezultati omogućiti da se upotrebom odgovarajućih statističkih analiza tu pretpostavku provjeri, te da se utvrde valjani prediktori kako općega tako i specifična školskog samopoimanja srednjoškolaca.

Polazeći od takva stanovišta, ovim se radom nastojalo odgovoriti na pitanje: *koliki je relativni prinos nekih sociodemografskih varijabli, zatim različitih dimenzija razredne psihosocijalne okoline učenja te obrazovna uspjeha srednjoškolaca njihovu kako općem tako i specifičnom školskom samopoimanju?*

METODA ISPITIVANJA

U skladu s tako formuliranim problemom obavljeno je ispitivanje u kojemu je sudjelovala nasumce odabrana skupina od 122 polaznika drugog razreda iz jedne zadarske srednje škole.

Ispitivanje je realizirano u dva povezana dijela. U prvom su dijelu svi ti srednjoškolci ispitani ROU-upitnikom koji mjeri dvije dimenzije razredne psihosocijalne okoline učenja, i to: dimenziju individualnosti i osobna razvoja te dimenziju zadovoljstva odnosima u razredu (G r g i n i C v e k - S o r i ć , 1991). U drugom su dijelu ti đaci odgovarali na tvrdnje JUS-upitnika koji mjeri kako opće tako i specifično školsko samopoimanje (G r g i n i L a c k o v i ć - G r g i n , 1989).

Nakon obavljena ispitivanja o svim ispitanicima prikupljeni su ovi sociodemografski podaci: o spolu, zatim o stalnom mjestu prebivališta, o obrazovnom statusu oca i majke i o stručnom usmjerenju u školovanju. Potom su im evidentirane godišnje ocjene općeg uspjeha kao i ocjene uspjeha u ovim temeljnim predmetima: materinskom jeziku, stranom jeziku, povijesti, matematici i fizici. S tako prikupljenim kao i ispitivanjem dobivenim podacima bilo je moguće obaviti odgovarajuće statističke analize.

Ispitivanje kao i evidentiranje spomenutih podataka obavljeno je svršetkom školske godine 1989/90.

REZULTATI

Računanjem iz prikupljenih podataka i dobivenih rezultata aritmetičkih sredina i standardnih devijacija svih ispitivanjem obuhvaćenih varijabli dobivene su vrijednosti prikazane u tablici 1.

Tablica 1. *Prikaz aritmetičkih sredina (M) i standardnih devijacija (SD) svih varijabli ispitivanja*

Varijable	M	SD
Školsko usmjerenje	1,49	0,50
Spol	0,28	0,45
Stalno prebivalište	0,15	0,36
Obrazovni status oca	2,39	0,60
Obrazovni status majke	2,08	0,70
Ocjena općeg uspjeha	2,80	1,51
Ocjena u materinskom jeziku	3,71	0,98
Ocjena u stranom jeziku	2,92	1,15
Ocjena u povijesti	3,55	1,45
Ocjena u matematici	2,56	1,13
Ocjena u fizici	2,98	1,36
Zadovoljstvo odnosima u razredu	70,39	13,46
Individualizacija i osobni razvoj	60,97	13,54
Jezično-povijesno samopoimanje	112,12	18,23
Matematičko-fizikalno samopoimanje	63,13	15,82
Opće školsko samopoimanje	32,11	6,67

Opaska: Pri dnu dvostrukom crtom su izdvojene kriterijske varijable.

Kada se računao stupanj povezanosti među proučavanim varijablama, dobiveni su korelacijski koeficijenti prikazani u tablici 2.

Tablica 2. Matrica interkorelacija varijabli ispitivanja

	A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P
A	-	0,01	-0,04	0,05	0,05	0,45	0,36	0,24	0,03	0,36	0,25	0,33	0,20	0,06	0,09	0,28
B		-	-0,21	0,12	0,16	0,14	0,00	-0,10	-0,02	-0,10	0,08	-0,01	0,01	-0,16	0,07	-0,05
C			-	-0,35	-0,41	-0,10	-0,04	-0,11	0,03	-0,17	-0,01	-0,03	0,11	0,05	-0,06	0,13
D				-	0,56	0,10	0,06	0,07	-0,01	0,12	0,06	-0,12	-0,07	-0,01	0,12	-0,01
E					-	0,12	0,14	0,16	0,02	0,14	0,11	-0,13	-0,08	0,03	0,16	-0,12
F						-	0,61	0,57	0,42	0,66	0,64	-0,01	0,01	0,23	0,43	0,40
G							-	0,51	0,60	0,51	0,68	-0,01	0,09	0,49	0,45	0,43
H								-	0,50	0,66	0,64	-0,05	0,02	0,44	0,43	0,34
I									-	0,42	0,54	-0,03	0,18	0,54	0,30	0,37
J										-	0,70	0,03	0,06	0,20	0,65	0,42
K											-	0,04	0,10	0,36	0,71	0,46
L												-	0,51	0,15	0,08	0,30
M													-	0,35	0,14	0,44
N														-	0,30	0,61
O															-	0,53
P																-

Neke sociodemografske varijable, razredna okolina učenja i obrazovni uspjeh srednjoškolaca u relaciji s njihovim školskim samopoimanjem

Legenda:

- A - školsko usmjerenje,
- B - spol,
- C - stalno prebivalište,
- D - obrazovni status oca,
- E - obrazovni status majke,
- F - ocjena općeg uspjeha (u svim predmetima),
- G - ocjena iz materinskog jezika,
- H - ocjena iz stranog jezika,
- I - ocjena iz povijesti,
- J - ocjena iz matematike,
- K - ocjena iz fizike,
- L - zadovoljstvo odnosima u razredu,
- M - individualizacija i osobni razvoj,
- N - jezično-povijesno samopoimanje,
- O - matematičko-fizikalno samopoimanje,
- P - opće školsko samopoimanje.

Stupnjevitom regresijskom analizom seta upotrebljenih prediktorskih varijabli kako za kriterijsku varijablu općega školskog samopoimanja tako i za kriterijske varijable jezično-povijesna i matematičko-fizikalna samopoimanja srednjoškolaca došlo se do rezultata prikazanih u tablicama 3, 4 i 5.

Tablica 3. *Rezultati stupnjevite regresijske analize (backward) prediktorskih varijabli za opće školsko samopoimanje kao kriterijsku varijablu - deseti korak*

Prediktorske varijable	Parcijalna korelacija	Beta ponder	F/beta/	P
Stalno prebivalište	0,18	0,14	4,20	P<0,05
Ocjena iz materinskoga jezika	0,27	0,25	9,37	P<0,01
Ocjena iz matematike	0,31	0,29	12,46	P<0,01
Individualizacija i osobni razvoj	0,44	0,38	28,97	P<0,01

$$R^2=0,419$$

$$F/4,117/=21,13$$

$$P<0,01$$

Tablica 4. Rezultati stupnjevite regresijske analize prediktorskih varijabli za kriterijsku varijablu jezično-povijesno samopoimanje - osmi korak

Prediktorske varijable	Parcijalna korelacija	Beta ponder	F/beta/	P
Spol/muški 1, ženski 0/	-0,22	-0,16	5,46	P<0,05
Ocjene iz materinskoga jezika	0,28	0,28	10,42	P<0,01
Ocjene iz stranog jezika	0,32	0,34	13,89	P<0,01
Ocjene iz povijesti	0,28	0,27	9,97	P<0,01
Ocjene iz matematike	-0,32	-0,33	12,76	P<0,01
Individualizacija i osobni razvoj	0,37	0,28	18,54	P<0,01

$$R^2=0,503$$

$$F/6,115/=19,44$$

$$P<0,01$$

Tablica 5. Rezultati stupnjevite regresijske analize prediktorskih varijabli za kriterijsku varijablu matematičko-fizikalno samopoimanje - deveti korak

Prediktorske varijable	Parcijalna korelacija	Beta ponder	F/beta/	P
Školsko usmjerenje /ne-proizvodno 1, proizvodno 2/	-0,31	-0,23	11,65	P<0,01
Ocjene iz povijesti	-0,26	-0,20	7,79	P<0,01
Ocjene iz matematike	0,39	0,39	21,99	P<0,01
Ocjene iz fizike	0,52	0,57	43,46	P<0,01
Individualizacija i osobni razvoj	0,20	0,13	5,20	P<0,01

$$R^2=0,61$$

$$F/5,116/=36,35$$

$$P<0,01$$

DISKUSIJA

Kako se iz podataka prikazanih u tablici 3 može razabrati, u desetom koraku regresijske analize kao značajni prediktori općega školskog samopoimanja srednjoškolaca javljaju se ove varijable: mjesto stalna prebivališta, zatim ocjene iz

materinskoga jezika i matematike te dimenzija razredne okoline učenja koja se odnosi na individualizaciju i uvjete osobna razvoja. Pri tome je relativni prinos tih varijabli općem školskom samopoimanju nejednaka stupnja. Tako kriterijsku varijancu u najvišem stupnju objašnjavaju dobivene mjere razredne dimenzije individualizacije i osobna razvoja, zatim ocjene iz matematike i materinskoga jezika, a u relativno najnižem, ali ipak značajnom, stupnju mjesto stalna prebivališta. Svi ti prediktori uzeti zajedno objašnjavaju 41,9 posto varijance kriterija.

Premda se u ovom slučaju moglo očekivati da bi se ocjene općega uspjeha mogle javiti kao relativno najznačajniji prediktor općega školskog samopoimanja, ipak to dobiveni rezultati nisu potvrdili. Čini se da je razlog u činjenici što u ocjeni općega uspjeha dobrim dijelom sudjeluju i ocjene iz tzv. odgojnih područja, a koje srednjoškolci očito ne doživljavaju relevantnim za oblikovanje svojega općeg školskog samopoimanja. Oni u tom pogledu daju nesumnjivo veću težinu i značaj ocjenama iz takva daga temeljna predmeta kao što su matematika i materinski jezik.

Prema podacima u tablici 4 u osmom se koraku regresijske analize utvrdilo da šest varijabli predstavlja značajne prediktore jezično-povijesnom samopoimanju srednjoškolaca, i to: spol ispitanika, njihove ocjene iz materinskoga jezika, zatim stranog jezika, povijesti i matematike te mjere razredne dimenzije individualizacije i osobna razvoja. I u ovom se slučaju našlo da dobivene mjere razredne dimenzije individualizacije i osobna razvoja daju relativno najveći prinos objašnjenju varijance kriterija, zatim su to ocjene iz stranoga jezika, materinskoga jezika i povijesti. Negativni predznak varijable spola ukazuje na to da ženski ispitanici, koji u uzorku prevladavaju, imaju u odnosu na muške ispitanike razvijenije jezično-povijesno samopoimanje. Jednako tako, razvijenije jezično-povijesno samopoimanje imaju i oni ispitanici koji su iz matematike ocijenjeni nižim ocjenama.

Iz podataka navedenih u tablici 5 izlazi da se u devetom koraku regresijske analize javlja pet značajnih prediktora matematičko-fizikalnom samopoimanju srednjoškolaca. Njih čine varijable: stručno usmjerenje u školovanju, zatim ocjena iz povijesti, matematike i fizike te mjere razredne dimenzije individualizacije i osobna razvoja. Pri tome relativno najviši prinos objašnjenju kriterijske varijance imaju ocjene iz fizike, pa ocjene iz matematike i mjere razredne dimenzije individualizacije i osobna razvoja. Prinos varijable stručna usmjerenja kao i varijable ocjena iz povijesti objašnjenju kriterija značajan je ali negativna predznaka. U prvom slučaju radi se o tome da ispitanici neproizvodna stručna usmjerenja imaju razvijenije matematičko-fizikalno samopoimanje, a u drugom da ispitanici koji imaju niže ocjene iz povijesti također imaju razvijenije matematičko-fizikalno samopoimanje.

Prema tome, u ovom ispitivanju dobiveni rezultati daju pouzdanu osnovu pretpostavci da se školske ocjene, posebice u proučavanim relevantnim predmetima, javljaju kao značajni prediktor kako općega tako i specifična školskog samopoimanja srednjoškolaca. No, još veći značaj u tom pogledu imaju mjere razredne dimenzije individualizacije i osobna razvoja. Ostale varijable kao što su spol ispitanika, njihovo stručno usmjerenje u školovanju i mjesto stalna prebivališta, tek se pojedinačno javljaju kao značajni prediktori, ali samo određena oblika školskog samopoimanja.

Literatura:

- Grgin, T. i Lacković - Grgin, K.: "Školsko samopoimanje mladih i njihov obrazovni uspjeh", *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru, Razdio filozofije, psihologije, sociologije i pedagogije*, Sv. 28/5/, Zadar, 1989. /147-154/.
- Grgin, T. i Lacković - Grgin, K.: "Pouzdanost i faktorska struktura JUŠ-upitnika", *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru, Razdio filozofije, psihologije, sociologije i pedagogije*, Sv.28/5/, Zadar, 1989. /195-202/.
- Grgin, T.: "Neke sociodemografske varijable i školsko samopoimanjemladih", *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru, Razdio filozofije, psihologije, sociologije i pedagogije*, Sv. 29/6/, Zadar, 1990./127-133/.
- Grgin, T.: "Razredna psihosocijalna okolina učenja srednjoškolaca i njihovo školsko samopoimanje", *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru, Razdio filozofije, psihologije, sociologije i pedagogije*, Sv. 30/7/, Zadar, 1991.
- Grgin, T. i Cvek - Sorić, I.: "Pouzdanost i faktorska struktura ROU upitnika", *Radovi Filozofskog fakulteta u Zadru, Razdio filozofije, psihologije, sociologije i pedagogije*, Sv. 30/7/, Zadar, 1991.

Tomislav Grgin, Izabela Cvek-Sorić: SOME SOCIO-DEMOGRAPHIC VARIABLES, THE CLASSROOM ENVIROMENT OF STUDY AND THE EDUCATIONAL GRADES OF HIGH-SCHOOL PUPILS IN RELATION TO THEIR ACADEMIC SELF-CONCEPT

S u m m a r y

A group of 122 second year high-school pupils was first examined with a ROU-questionare which measures two dimensions of the classroom psychological enviroment of study: the dimensionof individualization and personal development as well as the dimension of satisfaction with the relationships within the classroom. Afterwards the JUŠ-questionare was applied whose scales measure both the general and specific academic self-concept. The following socio-demographic data was gathered about the examinees: their gender, place of residence, their parents's education and their vocational choices in school. Their end term grades as well as the grades of the following relevant subjects were also registered: native-language, foreign language, history. math and physics.

The findings of a gradational regressive analysis disclosed that of the analysed variables onlythe following proved to be predictive in relation to the general school academic-concept of the examinees: place of residence, the native language and math grades and the measurements of the classroom dimension of individualization and personal development. Taken together these

Neke sociodemografske varijable, razredna okolina učenja i obrazovni uspjeh srednjoškolaca u relaciji s njihovim školskim samopoimanjem

account for 42 percent of the variance of the general academic self-concept. The variance of the specific academic self-concept within the language-historical subjects is explained, up to 50 percent, by the following predictive variables: the variable of gender, grades from the native language, the foreign language, history and math, as well as by measurements of the classroom dimension of individualization and personal development. The following variables proved to be significant predictors explaining 61 percent of the variance of the specific academic math-physics self-concept: choice of vocation, grades from history, math and physics, as well as the measurements of the classroom dimension of individualization and personal development.

